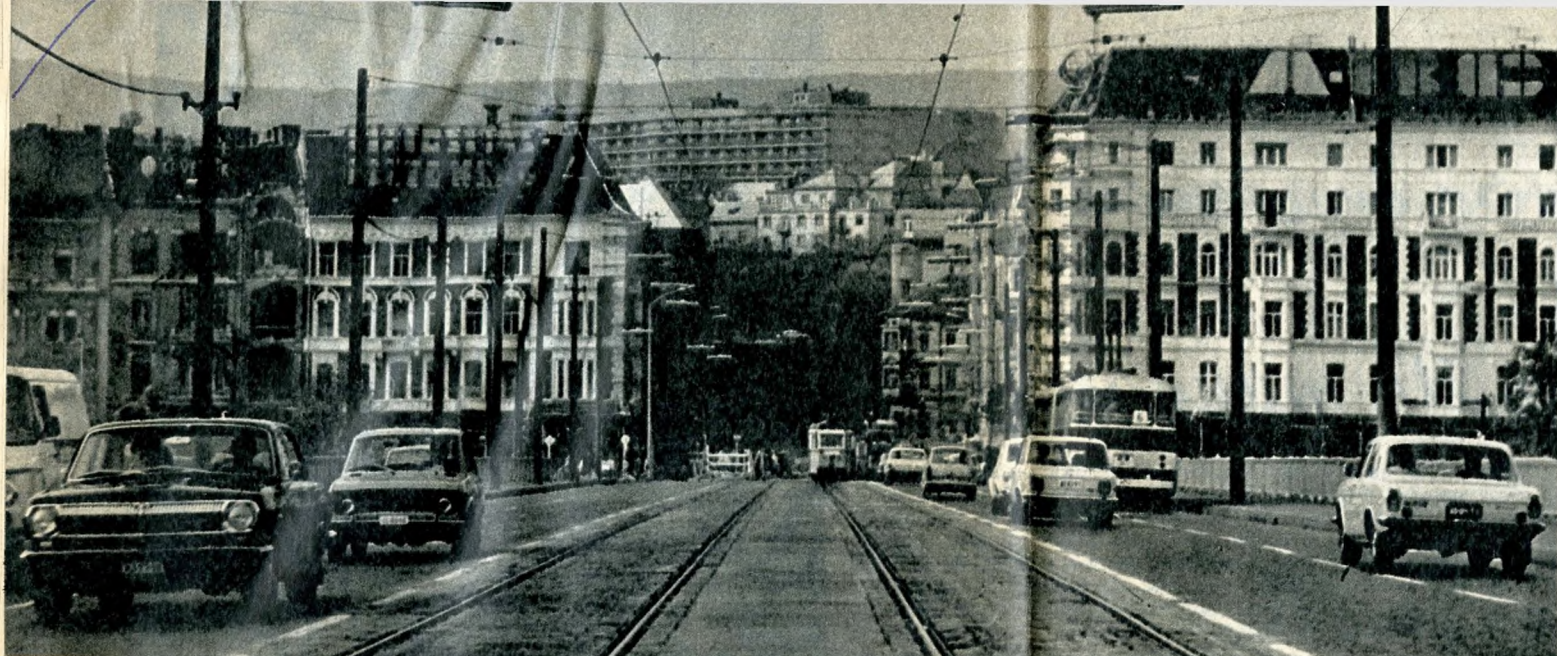

Buda kapuja, a budai hídfő

Margit-híd, budai hídfő

Mióta „pesti” ember vagyok, mindig Budán lakom és Pesten dolgozom, minden nap áthaladok valamelyik hídon, személyes ismerősként köszöntve az ünnepélyes Lánchidat, különösképpen az esti órákban, amikor a borostyánsárga lantornavilág sejtelmes finoman rajzolja elő borongó íveit; reggel rendszerint az új Erzsébet-hídnak veszem az utam s mindig eszembe jut a hídfő építő Sávoly Pál ezüstös rajzolatú feje a hídavatás gyönyörű pillanatában, de a Margit-híd, a budai hídfőből nézve mindig megállít. Ez a Duna-híd Buda kapuja, a pesti Nagykörút meghosszabbítása, ennek a sajátos légkörét, környezetvilágát ismerem a legjobban, ezen a ma is feldúlt földrajzi ponton tűnik fel a legszembe-tűnőbb módon a budai változás, amelynek gyökereit és felszíni vetületeit a magyar főváros egyesítésének századik fordulóján a sorozatban fölteni szándékozunk.

Éppen az egyesítés évében, 1872-ben verte le az ingoványos budai parton a francia Société de Construction des Batignoles hídfőépítő vállalat magyar munkáshadserege az első cölöpöket, hogy Ernest Gouin francia mérnök díjnyertes tervai alapján megépítse az immár Budapestnek nevezett, ifjú magyar főváros második Duna-hídját. Az építkezés ötmillió forintba került és 1872-től 1876-ig tartott. A hét pillérre támaszkodó, hatnyílásos híd eredeti útszélessége tizenegy méter és öt centiméter volt, a járdákkal együtt tizenhat méter és nyolcvanöt centiméter. A merevtartós rendszerű, eklektikus építészeti megoldásokkal ékes híd egykori leírói a felsőpályás szerkezetet szerezcsés vonalvezetését emelték ki, amely belesimulva a budai látképbe és a két parton elterülő városhoz kapcsolva a Margitsziget

rint kiszélesítették és megerősítették, 1944 novemberében és 1945 januárjában a német csapatok mindkét szárnyát felrobbantották, 1946–48 között újjáépült. Ez azonban már történelem, ehhez már személyes emlékek fűződnek...

A budai hídfő környéke harmincöt-nyolcvan évvel ezelőtt még a századvég hangulatát tükrözte s úgy tetszett, hogy a pesti oldalról átlóholó világvárosi forgalom itt egyszerre elcsitul és ellustul, mintha a zaklatott Pestről érkezők itt egyszerre megfedekeznének sietős céljaikról és a kiskocsmák füstje után szimatolnának, vajon elkészült-e már az országúti — később Margit körút, Mártírok útja — Kispipában a csipős marhapörkölt? Ez a két háború közötti budai kapu elvezette az érkezőket a Vízivárosba és az öbűdai tájakra, a hídfő alatt a leglassabb villamosra szálltak azok, akik a „magyar Grienzing” felé vették útjukat. A kényelmesebb utazók megpihentek az egymással farkasszemet néző Szjambul és Seiffert kávéház tükörablakai mögött, ahol gyakorta feltűnt Móríc Zsigmond tiszteletet parancsoló oroszlánceje, míg a szemközti „auzlág”-ban sorozatunk egyik szerzője R. P. tanakodott fiatal pályatársával egy „szemtelen” hetilap alapításáról, amiből azonban semmi sem lett, az idők szemtelenebbek, kíméletlenebbek és erőszakosabbnak bizonyultak.

En még a vidékies, borospince illatú budai hídfőt ismertem meg, s azokat a délcég öregembereket, akik zimankós időben is a Lukács fürdőbe jártak, mert Lukács evangélista híveinek szigorú szektájához tartoztak s az egykori Esplanade Szállóba surranó szerelmespárookra emlékszem, a szentendrei HÉV

domb jó szaga szellőit elébe mentek az érkezőnek és a Gippert fodrászatban külön fiókban őrizték a törzsvendegek bajuszkötőjét.

Az emlékezés lágy hang és fényvisszaverődéseit, törekeny képeit most megzavarja valami. 1944 volt. Szép őszi nap ígérkezett, az időjárás és a természet valami bolond adakozó kedvvel iparkodott enyhíteni a háborús város szorongásait. A levegőben egy felderítő repülőgép zümmögött, de a bombázásokat már megélt, elsőtétített és visszafogott életű Budapest rá sem hederített a magányos gépre, csak a Hármashatár-hegy felől csaholt utána egy légelhárító üteg. Hajóra szálltam az Eskü téren, hogy egyetlen napra elhagyjam a várost, amikor néhány tompa dörrenést lehetett hallani s egy katonai szolgálat alól felmentett vén dunai matróz a hajóhídról a vízbe köpött.

— A rosseb egyen meg benneteket — mondta csöndesen, és eloldozta a kötelet. A hajó elindult és átbújt a Lánchíd alatt, majd hirtelen szögben a parthoz tartott s kikötött a Bem téri hajóállomáson. A fedélzet síkja megdőlt, minden utas a korlátnál szorongott és elnémult, csak egy mentőautó vijjogott valahol, egészen fölöslegesen, mert a tragédia akkor már bekövetkezett. A Margit-híd pesti szárnya a vízben hevert, egy vilamosszerelvénny félíg szárazon maradt kocsija körül emberek mozogtak s éppen a parthoz állt egy motorcsónak, színültig megrakva halottakkal. Kiszálltam az elnéptelenedő hajóról és esti szürkületig álltam a lezárt hídfőben, a budai szárny végében, amely dermedten feküdt a sötét víz felett, mint holt ember karja a csónak peremén.

A híddal együtt a budai

mekkocsi után ballagva, mint önkéntes halottkísérő, mert a gyerek kocsi alig egy méter hosszú gyerekkoporsó feküdt, szegényes művirág koszorúval, amelyet a kiszikkadt arcú asszony időnkint megigazított. És 1946-ban megjelentek a roncsolt pilléreken a Kossuth-hídon edzett, légtornász merészségű hídfőépítő munkások, és elkezdődött a Margit-híd újjáépítése...

A hídfő és az egész északi Buda egyszerre kitágult, megelevenedett, mozgékonyra és mozgalmassá változott, mintha egyszerre akarná behozni az elvágott köldökzsinór mozdulatlan éveit, mintha a Pestről átzúgó forgalom magával hozta volna e csöndes, álmos világba a maga türelmetlen feszengéseit, terjeszkedő lázát és nyugtalanságát. A kávéházak ablakait befalazták, Móríc Zsigmond egykori asztalánál könyökkvődés tisztviselő rendezte kartonjait, majd a Dunára néző tükörablakok helyét Budapest legnagyobb élelmiszer-áruházának kiskapitái foglalták el.

1971-ben Budapest közlekedésének korszerűsítése elkezdett a Margit-hídhöz, a budai hídfő békés csataterévé változott. A szentendrei HÉV végállomása kiköltözött a Császárfürdőhöz, a pálya mélyen a hídfő alá süllyedt, hogy kéregvasútként csatlakozzon a Batthyány téri metróállomáshoz. A forgalmi csomópont az év végére áthelyeződik a Víziváros közepébe, a kis „vakondvasúttá” változott HÉV ott találkozik a Duna alatt átvetett metróval, amelynek a Déli-vasútnál lesz a végállomása. A hídfő a krónika születésének időszakában nyers betonteknő, vastravezérek csodálatos zűrzavara, amelyből óránként, naponként kibontakozik valami. És a krónikás, aki megélte és tűnődve szemlélte e nagyvárosi táj-

Az élő BUDAPEST

II. KERÜLET

Kert a Rózsadombon

Az újságíró ezúttal különös helyzetbe, legyünk őszinték, kutyaszorítóba került. Vagy lemond arról, hogy beszélgesse, érdeklődésnek tárgya, a Rózsadomb egyik legavatottabb ismerőjével, legrégebbi lakosával, vagy vállalva a kockázatot, kétszeresen is vizsgálni kényszerül főszerkesztője előtt, mint riporter és krónikás — írásban aggályos pontosságára és a szellem kecsére törekedve, ezúttal személyesen és közvetlenül bizonyítandó feltételezett rátermettségét.

Ugyanis dr. Mihályfi Ernő, akit méltán nevezhetünk a Rózsadomb egyik legkitűnőbb ismerőjének, egyúttal a Magyar Nemzet című napilap főszerkesztője, jómagam ugyanennél a lapnál kezdtem újságírói pályámat, s azóta is itt dolgozom.

Igy hát saját főszerkesztőm gondolatait, elbeszélését és személyes képét vagyok hivatott megörökíteni, ami — minek tagadjam — kissé abszurd példát választva hasonlatos ahhoz, amikor egy kezdő sebész saját professzorát operálja. Ilyenkor az ember, természeténél fogva, lelke mélyén nagyon respektálja a mestert, szép metszésekre törekszik.

Ez a helyzet persze bizonyos előnyökkel is jár. Tizenkét esztendő óta, amióta ismerem, nap nap után találkozunk, volt hát alkalmam felbecsülni emberségét, szemügyre venni egyéniségét, még akkor is, ha általában nem helyénvaló, ha a beosztott sokat vizsgálgatja a főnökét. Viszont a jelen esetben másról van szó, s könnyű felidézni a máshogyvalóság kezdetét. Huszonkét éves voltam, amikor a laphoz kerültem, kissé ijedt, de igyekező ifjúként, aki ijedtsége ellenére soha nem tisztelt és nem szeretett meg senkit indokolatlanul. A főszerkesztői bánásmód, amelynek nem is volt sok köze személyes érzelmekhez, és az általános emberi jóindulathoz, hamarosan ragaszkodást váltott ki belőlem, olyanfajta tiszteletet, amely a hasonlítani-akarást is tartalmazza. Eppen ezek miatt a kötöttségek miatt el kell tekintenem attól, hogy jellemezzem dr. Mihályfi Ernőt, inkább nagyon röviden és személytelenül elmondom a Rózsadomb egyik pionírjának nacionálját; ismerjük meg azt, aki megismerteti velünk a megismerni kívánt tájat.

1898-ban született a Nógrád megyei Bér községben. A Budapesti Műszaki Egyetemen gépészetet tanult, de — saját szavaival élve — „mivel nem stimmeltek a képletek és egyebek”, letezt arról, hogy mérnök legyen, s beiratkozott a bölcsészetre. „Elhatároztam, hogy újságíró leszek — mondja. — Felkerestem Schöpflin Aladárt, aki apám barátja volt, le is közölte egy versemet a lapjában, azonkívül még két verset írtam, a Nyugatban jelentek meg. Evégből — teszi hozzá enyhén elmosolyodva — minden ifjú hírlapírónak azt magyarázom, hogy az újságírás és a „költészet” nagyon távol van egymástól.”

Igy hát életében nem az ábrándos, képzelte, hanem a valóságos szépséget kereste, nem az álmodozók, hanem a folytonosan építők közül való, s ezúttal mégis költői, szellemi építményre gondolok.

Ötven esztendővel ezelőtt másfél évig Amerikában élt, onnan tudósította az Est-lapokat. Közben egy ideig celluloid-csiszolómunkás volt, majd a New York-i Gerbeaud cégnél diótörő és kihordófiú. 1924-ben tért haza, az Est-lapok munkatársa lett, egy év múlva szerkesztője. Mikor az Est-lapok a fasiszta ma-

magához, folytatni azt, amit elkezdett, a haladó gondolatok és tettek sürgetését az újság hasábjain, a szellem, a kultúra, a humanum sorompójában.

Bár e tényekből összeállt képet korántsem tekinthetjük teljesnek, ilyenforma ember Mihályfi Ernő a Rózsadomb egyik legrégebbi lakója. Mint főszerkesztő nyilván már jóval előbb saját múltjának felidézése helyett a Rózsadomb megjelenését kérné számon tőlem, dehát egy tájhoz, városrészhez, az ott élő ember is óhatatlanul hozzátartozik. Különösen vonatkozik ez a pionírokra; hiszen negyven esztendővel ezelőtt a Rózsadombon még nem nyíltak rózsák.

— 1930 táján költöztünk a Rózsadombra. Először a Gül Baba utcában laktunk, aztán építettünk egy házat a domb legtetején; pontos adatok szerint ez a hely tizenhét méterrel magasabban fekszik mint a gellérthegyi Citadella. Ez a vidék teljesen kopár, letarolt terület volt akkor, sem fa, sem bokor, de még rózsák sem ékesítették. A csendje és kristályos levegője vonzotta az embert, s az már rajta múlt, hogy a kopárságot mivé teszi. A ház megépülése után kezdtünk kertet csinálni, fákat, bokrokat, virágokat, rózsát ültettünk. Kezdem kiélni egyik hobbymat, a kertészkedést. Minden fát, minden növényt, ami itt van én magam ültettem el, így lett a kert azzá, ami.

A főszerkesztő

„Ami” — mondja, s ez a csöppnyi szó most egy különös, zárt, szép, a természet melegét őrző világot jelent. Ez a kert tulajdonképpen megtestesíti az egész Rózsadombot nemcsak külsejében, hanem tartalmában is. Az egykor kopár magaslaton a zöldek, sárgák, vörösek lobogását és illatát, a Budai-hegyekről az észak-nyugati szél szárnyán lesiklő kristályos levegőt, bensőséges csendét, a kék égbolton vándorló napot. A város talán legszebb része ez, s a negyven esztendő munkával létrehozott kert a táj egyik ékessége.

— Amikor felépítettük a házunkat, két villa volt csupán a